

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloquentia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De exemplo, & probationibus à comparatis. Capvt LV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

cum vulneribus reuertentes, manifesta quādā sui sanguinis voce, certisque loquuntur indicijs, grauium se certaminū subiisse conflictum.

(Tum infertur Apodosis.)

Dicane homines hospitalia seruare iura, & ex aiibus cognoscant, quid religionis hospitibus sit deferendum, quod obsequium deputandum.

Vbi paulo longius ducuntur parabolæ, colligunturque acutius; tuic in imaginem, & emblemæ efformantur, quale est illud ex AElianō. Si velis salutem leuiori danno emp̄tam exprimere cum hoc lemmate. Ne peream pereo, vel, protsto pars bene deperditur, pingue Orcynum sibi vulnus inferentem, ut hanc quo tenetur eliciat.

**Emblema
de Orcyno
piice.**

Piscis est Ceraceus, qui natura, non arte, quæ sibi maximè conducunt intelligit. Itaque si quando. hamo captus, & confixus fuerit, primum quidem luctatur quantum potest, vt expellat, quod si minimè facere possit, vulnus secat magis luculentum, & corporis danno, se ab hamo molesta, capturaque expedit.

Hoc faciunt qui vitam, & salutem leuioribus redimunt detrimentis. Si plerumque vbi non supponunt ex historia, sumuntur ex fabulis, & apologetis, quæ plurimum habent venustatis, vt ad hanc sententiam illustrandam, *Mendacium cauda nigre fit*, Simij parabola.

**Simile ele-
gans para-
bola.**

Mercatores in nauī Atticam legebant, eum simiolis, vt fieri affoleret, lusitantes, cum ecce grauis tempestas, & præsens naufragium. Iamque disiectis, & fluitantibus penè omnibus nabit in vndis simius. Hunc Delphinus, fusionem ratus, simulque miseratione ductus, qua in homines commoueri solet, blandissime defert humeris ad portum. Iam in cōspectu erat Piraeus, & tedium laboris fallebant sermonibus. Simius de suo genere interrogatus, se Ciuem Atheniensem, & nobilem, & luculentis opibus prædicat. Postremo cūm quereretur ab eo, an Piræum nosset (erat autem portus Atheniensis infantissimo cuique notus) Noui, inquit, noui, optimus ille est mihi amicus, & summus, ac imprimis familiaris. Delphinus tam impudenti mendacio offendit, vanum simiolum: quis suffocandum reliquit.

**Aristot.
Rh. L. 2. c.
39.**

Nec minus venustatis habet ea, quæ referuntur ab Aristotele inter probationis oratoria exempla, qua Aesopus fertur apud Samios, viuum Reipublicæ Principem, reperundarum

accersitum, in summo capitis discrimine defendit.

Vulpes, inquit, dum flumen transiret, in Elegantiā quandam voraginem, rapido aquarum cuelu rabula di trufa est, cumque illinc non posset emerge re, diu afflictata, & à caninis muscas stimulata iacuit, cum ecce Erinaceus fortè transiens misericordia commotus querat à vulpe, an illas caninas muscas auferret, vt miseram molestia expediret. Minime, inquit, quas enim videt caninae muscae, iam neci sanguinis plenæ sunt, cōque paruo contentæ. Si vero eas abstuleris, alia venient famelica, quæ reliquum sanguinem ebibent. Sic etiam (inquit ille) viri Sami: hic quidem homo nihil amplius vos laedit, est enim diues: si vero hūc interficiatis, succedent alii esurientes, qui vos, & vestras fortunas penitus exsugent.

Hanc probationum suavitatem Aristoteles iure commendat, quarum tanta vis est, vt quod ab oratore potissimum spectatur, persuadent simul, & delectent. Hæc me causa impulit, vt quod ad delicias, & ornamenta eloquentiæ maximè facere existimabam, multas lectissimarum iconum centuriæ in unum volumen coagimentarem, quod opus diu à me postulatum, tandem in publicam utilitatem emisi.

De exemplo, & probationibus à compa- ratis.

CAPVT L V.

A Pologos, quos in Parabolis enumerauimus, nonnulli cum exemplis confundunt, inter quos etiam est Aristoteles lib. 2. Rhetor. cap. 39. Nam exemplorum duo facit genera. Vnum quod rerum præteritarum expositionem habet: alterum, quod ab ipso oratore factum est, & ex cogitatione. Malo tamen exemplum cum Cicerone definire, facit alieuius, vel dicti, cum certi auctoris nomine expositionem: quo fit, vt exempla communius appellentur: quæ ex hominum vita expressa sunt, facta vero ab oratore, vt fabulae apologi potius, & parabolæ nominentur.

Exemplorum aureni ratio, licet minus habeat ingenij, & incunditatis, quam istæ parabolæ deliciæ, tamen si recte fiat, grandis est, & ad persuadendum efficax, cum præser-

tim

*Rom. 2. de
bet.*
tim omnes facilius ducamus exemplis, quām
verbis, quibus ad incitamenta virtutis addun-
tur stimuli non mediocres.

*Ezechi. viii.
Ex. 44.*
Quemadmodum enim, vt ait D. Hieron. si
qui laborant oculis, spongias, ac vestium cy-
aneo colore pannos tenentes, frequenter in ea
intrucantur; ex eo colore nonnullum capiunt
moihi leuamen: sic qui hominis clementissi-
mi, & humanissimi imaginem p̄e oculis
habeas, & in hac assidue oculos desfigas,
etiam si milles abundet ira mentis oculum
perturbans, ad hoc virtutis exemplar respi-
cens, perfectam consequeris sanitatem, pu-
ramque animi Philosophiam, ac tranquillita-
tem.

Ex quo profectò apparet exempla magni-
esse estimanda.

Colliguntur autem, vel à pari, vel à ma-
iori ad minus, vel quod frequentissimum
est, à minori ad maius. A parisi vīsus est Se-
necca.

*Tertul. in
Apoll. c. 11.*
Bona mens omnibus pater: omnes ad hoc
sumus nobiles. Nec rejicit quenquam Philo-
sophia, nec eligit omnibus lucet. Patricius
Socrates non fuit: Cleanthes aquam tra-
xit, & rigando hortulo locauit manus. Pla-
tonem non accepit nobilem Philosophiam, sed
fecit. Quid est, quare despereste posse fie-
ri parem? Omnes si maiores tui sunt, si
te illis geris dignum. Item. Ceterum si prop-
terea Liber Deus, quod vitam demonstra-
vit, malè cum Euclido actum est, qui pri-
mus Cerasa ex Ponto Italia promulgavit, qui
non est propterea consecratus, vt nouæ frugis
auctor, quia inuentor, & ostensor.

Pergit, & infectatur Ethnicos, qui non in
pari honore cura Diis posuerint, qui nequa-
quam factis erant inferiores. Quid ergo
damnatur, quorum Collegas adoratis? quot
potiores viros apud inferos reliquistis? Ali-
quem ex sapientia Socratem, de iustitia Ari-
stidem, de militia Themistoclem, de sublimi-
tate Alexandrii, de felicitate Polycratem, de
copia Croësum, de eloquentia Demosthenem.
Quis ex illis Diis vestris grauior, & sapien-
tior Catone iustior, & militarior Scipione?
quis sublimior Pompeio felicior Sylla? copi-
osior Crasso? eloquentior Tullio? Ad summu-
concludit, æquè Deos illos, ac cæteros afflu-
mendos.

Ducuntur à maiori, cùm ostendimus, aut
licet nobis parua, cùm æqualibus nostris
maiora permitta sunt, aut posse pati, vel facere

quidpiam leuius, qui grauius antea gesserunt,
& similia, qualia sunt ista.

Noli tam esse iniustus, vt cùm tui fontes, *Pro M. N.*
vel inimicis tuis pateant, nostros riuiulos et-
iam amicis putes clausos esse oportere.

Ad hunc ipsum locum pertinent oratoria
gradationes, vt

Neque veid se populo solum tradidit, sed
etiam Senatui, neque Senatu modò, sed etiā
præsidij publicis, neque ijs solū, verū
eriam eius potestati, &c.

Sed videndum est, vt quæ comparantur e-
iusdem sint generis, neque enim qui potest
grauiissimum, copiosissimumque de omni re dispe-
rare, idēc dicetur posse natare, cùm sit quid-
piam in natura rei minus.

Frequentiora sunt, quæ à minori ad ma-
ius ducuntur argumenta. Sic Lactantius à
Lactat. I. 5.
de origin.
err. c. 5.

An Archimedes Siculus concavo ære, si-
militudinem mundi, ac figuram potuit ma-
chinari, in quo ita solem, & lunam compo-
suit, vt inæquales motus, & cœlestibus simili-
les, conuersationibus singulis, quasi diebus effi-
cient, & non modò accessus solis, & recessus,
vel incrementa, diminutionesque Lunæ, ve-
rum etiam stellarum, vel errantium, vel va-
garum dispaes cursus, orbis ille dū vertitur,
exhiberet: Deus ergo illa vera non potuit ma-
chinari, & efficere, quæ potuit solertia homi-
nis imitatione simulare?

Quo in genere est illud Ciceronis maximè
figuratum.

Quod enim fierum? quem Euripum? rot-
motus, tantas, tam varias putatis habere agi-
tationes fluctuum, quantas perturbationes, &
quantos æstu habet ratio comitiorum.

Et Demosthenes nefarium esse probat. An-
ditionis nomen in sacris vasis inscribi, quod
in templum quidem cum ingredi, ob fla-
gitia, & libidine leges sinant:

*Kαὶ τὸ τῶμα ἡ ταργκότος, οὐχ ἔωσι, μ
οἱ νόμοι εἰστὰ ισραὴλίνει, τέττα τένουμα σὺ
τοῖς ιεροῖς, ἐπὶ τῷ φάλαρε ἐπιτεργάζειν εἰ.*

De inductione.

CAPUT LVI.

Inductio, quæ ab Aristotele ἵττων nomi-
natur, locupletissimum est similitudinis ge-
nus, in quo varia similia coacervati ad aliquā